

Pendekatan Syariah dalam Menggalakkan Amalan Hijau melalui Dana Zakat: Satu Kajian Awal

Shariah Approach in Promoting Green Practices through Zakat Fund: A Preliminary Study

Muhammad Ilhamuddin Arsal¹

Hafiz Jamaludin²

Siti Aisyah Samudin³

ABSTRAK

Perubahan iklim dan kemerosotan alam sekitar merupakan cabaran utama global yang memerlukan penyelesaian holistik. Dalam konteks Islam, zakat sebagai instrumen kewangan yang unik berpotensi besar untuk menyokong usaha kelestarian melalui promosi amalan hijau. Artikel ini meneliti bagaimana pendekatan syariah boleh digunakan untuk memanfaatkan dana zakat dalam menggalakkan inisiatif hijau. Kajian ini menggunakan metodologi kualitatif melalui analisis literatur yang berkaitan dan membandingkannya dengan kerangka perundangan Islam. Hasil kajian menunjukkan bahawa dana zakat dapat dimanfaatkan untuk menyokong projek kelestarian seperti pemuliharaan alam sekitar, pengurusan sumber semula jadi dan pendidikan kesedaran hijau. Artikel ini menyimpulkan bahawa zakat boleh memainkan peranan penting dalam menangani perubahan iklim dengan memastikan penggunaannya selari dengan prinsip syariah.

Kata Kunci: Amalan Hijau, Kelestarian, Alam Sekitar, Dana Zakat

ABSTRACT

Climate change and environmental degradation are major global challenges that require holistic solutions. In the context of Islam, zakat as a unique financial instrument has great potential to support sustainability efforts through the promotion of green practices. This article examines how the sharia approach can be used to leverage zakat funds in promoting green initiatives. This study uses a qualitative methodology through the analysis of relevant literature and compares it with the Islamic legal framework. The results of the study show that zakat funds can be used to support sustainability projects such as environmental conservation, natural resource management and green awareness education. This article concludes that zakat can play an important role in addressing climate change by ensuring its use is in line with sharia principles.

Keywords: Green Practice, Sustainability, Environmental, Zakat Fund

PENDAHULUAN

Perubahan iklim kini diakui sebagai salah satu cabaran global paling mendesak yang memberi kesan besar kepada ekosistem, ekonomi dan masyarakat. Dalam Islam, konsep pemeliharaan alam sekitar tidak asing kerana Al-Qur'an dan sunnah telah menetapkan manusia sebagai khalifah yang bertanggungjawab menjaga keseimbangan di muka bumi. Ulama' terkenal seperti Imam Al-Ghazali menekankan bahawa pemeliharaan alam sekitar adalah sebahagian daripada prinsip keseimbangan yang menuntut manusia mengelakkan kemudarat (darar) kepada diri sendiri dan makhluk lain.⁴ Oleh itu, Islam

¹ Calon Phd, Jabatan Syariah dan Undang-Undang. Akademi Pengajian Islam. Universiti Malaya. 50603. Kuala Lumpur. Malaysia. iob180007@siswa.um.edu.my

² Jabatan Syariah dan Undang-Undang. Akademi Pengajian Islam. Universiti Malaya. 50603. Kuala Lumpur. Malaysia. hafiz_usul@um.edu.my

³ Jabatan Syariah dan Undang-Undang. Akademi Pengajian Islam. Universiti Malaya. 50603. Kuala Lumpur. Malaysia. sitaisyah.samudin@um.edu.my

⁴ Al-Ghazali, Abu Hamid Muhammad. *Ihya Ulum al-Din*. Beirut: Dar al-Qalam, n.d.

menyediakan asas moral dan etika untuk menangani isu perubahan iklim dengan pendekatan yang bersifat menyeluruh dan lestari.

Dalam konteks pengurusan kewangan Islam, zakat adalah salah satu instrumen penting yang bukan sahaja bertujuan membantu golongan yang memerlukan tetapi juga menyumbang kepada pembangunan sosial yang lebih luas. Yusuf Al-Qaradawi menyatakan bahawa zakat mempunyai peranan strategik dalam mengimbangkan jurang sosioekonomi dan membangunkan masyarakat.⁵ Beliau juga menekankan keanjalan syariah dalam membolehkan dana zakat digunakan untuk tujuan yang lebih luas selagi ia seiring dengan maqasid syariah. Ulama' lain seperti Ibn Ashur turut menggariskan bahawa maqasid syariah harus menjadi panduan utama dalam menangani isu-isu semasa termasuk perubahan iklim bagi memastikan syariah sentiasa relevan.⁶

Islam juga menggariskan kepentingan pemeliharaan alam sekitar sebagai sebahagian daripada tanggungjawab manusia untuk mengelakkan kerosakan (*fasad*). Pandangan ini disokong oleh ulama' seperti Ibn Qayyim Al-Jawziyyah yang menekankan bahawa manusia wajib menjaga keseimbangan ekosistem sebagai amanah daripada Allah.⁷ Begitu juga Al-Syatibi menyatakan bahawa eksplotasi berlebihan terhadap sumber semula jadi bertentangan dengan prinsip keadilan dalam syariah.⁸ Prinsip-prinsip ini memberikan landasan kukuh untuk memperluaskan peranan zakat dalam menyokong usaha-usaha kelestarian alam sekitar.

Sejarah Islam juga menunjukkan contoh bagaimana zakat boleh dimanfaatkan untuk tujuan pembangunan yang lebih besar. Pada zaman Khalifah Umar ibn Abdul Aziz, zakat digunakan untuk pelbagai inisiatif sosial termasuk pembangunan infrastruktur awam dan kebajikan masyarakat secara keseluruhan.⁹ Ini menunjukkan bahawa dana zakat berpotensi digunakan untuk menyokong projek kelestarian seperti pemuliharaan alam sekitar, pengurusan sumber semula jadi dan pendidikan kesedaran hijau selagi mana penggunaannya menepati garis panduan syariah.

Oleh itu, kajian ini bertujuan untuk menganalisis bagaimana pendekatan syariah dapat mengoptimumkan penggunaan dana zakat untuk menggalakkan amalan hijau. Menerusi penggunaan kerangka maqasid syariah sebagai asas analisis, artikel ini akan merujuk kepada pandangan ulama'-ulama' muktabar untuk menyokong hujah bahawa zakat boleh menjadi instrumen penting dalam menangani cabaran perubahan iklim. Kajian ini juga berharap dapat menyumbang kepada perbincangan akademik mengenai peranan Islam dalam menyokong usaha global ke arah kelestarian.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif melalui kaedah kajian perpustakaan untuk menganalisis hubungan antara zakat dan kelestarian alam sekitar. Data dikumpulkan daripada sumber sekunder, termasuk kitab-kitab klasik Islam seperti *Fiqh Al-Zakat* oleh Yusuf Al-Qaradawi, *Al-Muwafaqat* oleh Al-Syatibi serta jurnal akademik dan laporan berkaitan perubahan iklim dan kewangan Islam. Analisis data dijalankan dengan

⁵ Al-Qaradawi, Yusuf. *Fiqh Al-Zakāh: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah*. The Other Press, 2011.

⁶ Ashur, Muhammad al-Tahir Ibn. Ibn Ashur: Treatise on Maqāṣid Al-Aḥari‘ah. International Institute of Islamic Thought, 2006.

⁷ Al-Jawziyyah, Ibn al-Qayyim, and Shams al-Din. "Kitab al-Ruh." Beirut: Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah (1999).

⁸ Al-Syatibi, Abu Ishak. "Al-Muwaṭṭafat fi Ushul al-Aḥkam." Beirut: Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah, t. th (2006).

⁹ Osman, Mohd Farihal, Mohammad Haji Alias, and Azzerol Effendy Abdul Kadir. "Meningkatkan keberdayaan Baitulmal dalam menangani permasalahan sosioekonomi umat Islam." *Jurnal Pengurusan JAWHAR* 11, no. 1 (2017): 88-109.

menggunakan kerangka maqasid syariah dan prinsip perundangan Islam yang menekankan pemeliharaan kehidupan (*hifz Al-nafs*), harta (*hifz Al-mal*), dan keseimbangan ekosistem (*mizan*). Pendekatan ini bertujuan untuk menilai bagaimana zakat boleh dimanfaatkan secara praktikal untuk menyokong agenda kelestarian alam sekitar dan sejauh mana ia sesuai dengan prinsip-prinsip syariah. Hasil analisis ini digunakan untuk membentuk cadangan dan perbincangan yang relevan dalam menangani cabaran perubahan iklim dari perspektif Islam.

ZAKAT DAN KELESTARIAN ALAM SEKITAR

Perbincangan tentang zakat dalam konteks kelestarian alam sekitar memerlukan pemahaman yang mendalam terhadap dua dimensi utama iaitu konsep zakat sebagai instrumen kewangan Islam dan prinsip kelestarian alam sekitar dalam Islam. Zakat sebagai salah satu rukun Islam, bukan sahaja bertujuan untuk membantu golongan miskin tetapi juga sebagai mekanisme keadilan sosial yang dapat menyokong pembangunan masyarakat secara keseluruhan. Pada masa yang sama, Islam menetapkan panduan khusus mengenai pemeliharaan alam sekitar melalui prinsip keseimbangan, tanggungjawab sebagai khalifah di bumi dan larangan terhadap eksloitasi berlebihan. Menerusi pemahaman kedua-dua konsep ini, kajian ini meneroka bagaimana zakat boleh dimanfaatkan sebagai instrumen untuk menyokong usaha pemeliharaan alam sekitar sejajar dengan prinsip maqasid syariah.

Konsep Zakat dalam Islam

Zakat merupakan salah satu rukun Islam yang diwajibkan ke atas umat Islam untuk menyucikan harta mereka dan membantu golongan yang memerlukan. Ia dianggap sebagai tanggungjawab sosial dan kewajipan agama yang bertujuan membina masyarakat yang adil dan seimbang.¹⁰ Dalam konteks ini, zakat bukan hanya sekadar instrumen kewangan, tetapi juga mekanisme untuk menggalakkan solidariti sosial dan mengurangkan ketidakseimbangan ekonomi.

Definisi zakat merujuk kepada istilah bahasa Arab yang bermaksud "kesucian" dan "pertumbuhan." Dari segi istilah syarak, zakat adalah kewajipan mengeluarkan sebahagian kecil harta tertentu untuk diberikan kepada golongan asnaf yang telah ditetapkan dalam Al-Qur'an. Imam Al-Ghazali menyatakan bahawa zakat menyucikan jiwa daripada sifat tamak dan kedekut sambil memastikan pengedaran kekayaan yang lebih saksama dalam masyarakat.¹¹

Zakat dikenakan ke atas pelbagai jenis harta, termasuk hasil pertanian, ternakan, emas, perak dan pendapatan. Syarat-syarat tertentu seperti kadar nisab dan haul memastikan bahawa zakat hanya diwajibkan ke atas mereka yang memiliki kekayaan melebihi keperluan asas.¹² Ini membuktikan bahawa Islam menitikberatkan keseimbangan antara keperluan individu dan masyarakat secara keseluruhan.

Matlamat zakat bukan sahaja untuk meringankan beban golongan miskin tetapi juga untuk memastikan bahawa harta tidak berkumpul hanya dalam kalangan golongan kaya. Al-Syatibi menekankan bahawa zakat membantu mencapai maqasid syariah dengan memastikan keadilan ekonomi dan sosial dalam masyarakat.¹³ Ini juga sejajar dengan prinsip Islam yang menekankan tanggungjawab sosial sebagai sebahagian daripada keimanan.

¹⁰ Al-Qaradawi, Yusuf. *Fiqh Al-Zakah: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah*. The Other Press, 2011.

¹¹ Al-Ghazali, Abu Hamid Muhammad. *Ihya Ulum al-Din*. Beirut: Dar al-Qalam, n.d

¹² Kasim, Mohamad Uda. *Zakat: teori, kutipan dan agihan*. Utusan Publications, 2004.

¹³ Al-Syatibi, Abu Ishak. "Al-Muawafaqat fi Ushul al-Ahkam." Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, t. th (2006).

Dalam konteks maqasid syariah, zakat memainkan peranan penting dalam memelihara lima elemen utama iaitu agama, nyawa, akal, keturunan dan harta. Yusuf Al-Qaradawi menegaskan bahawa zakat bukan sahaja bertujuan untuk memenuhi keperluan asas manusia tetapi juga untuk menyokong pembangunan ekonomi dan sosial yang mampan.¹⁴ Oleh itu, zakat boleh dianggap sebagai mekanisme untuk mencapai kesejahteraan umum.

Penggunaan dana zakat adalah fleksibel dalam skopnya selagi ia mematuhi garis panduan syariah. Sebagai contoh, dana zakat boleh digunakan untuk membayar hutang, membantu orang miskin atau menyokong infrastruktur awam yang memberi manfaat kepada masyarakat secara keseluruhan.¹⁵ Ini menunjukkan bahawa zakat boleh dimanfaatkan untuk pelbagai inisiatif yang menyokong pembangunan masyarakat.

Sistem zakat juga membantu mewujudkan kesedaran kewangan dan tanggungjawab dalam kalangan individu. Menurut Ibn Khaldun, zakat adalah satu mekanisme penting dalam sistem ekonomi Islam yang memastikan pengedaran kekayaan secara adil tanpa mencetuskan konflik antara kelas sosial.¹⁶ Ini menunjukkan bahawa zakat bukan sahaja bersifat kewangan tetapi juga menjadi alat pembentukan sosial.

Pelaksanaan zakat yang efektif memerlukan institusi yang kukuh untuk mengurus dan mengagihkan dana secara adil. Sejarah Islam mencatatkan bahawa zakat diuruskan oleh pihak berkuasa negara seperti yang dilakukan pada zaman Khalifah Umar ibn Al-Khattab untuk memastikan ia sampai kepada golongan asnaf.¹⁷ Ini menunjukkan pentingnya pengurusan zakat yang berkesan bagi mencapai tujuan syariah.

Zakat juga mempunyai dimensi spiritual yang mendalam. Ulama' seperti Ibn Qayyim menekankan bahawa zakat bukan hanya sekadar tanggungjawab material tetapi juga sebagai ibadah yang mendekatkan manusia kepada Allah. Beliau juga menyatakan bahawa pelaksanaan zakat adalah cara untuk membersihkan hati daripada sifat tamak dan cinta dunia.¹⁸ Ini menunjukkan bahawa zakat menggabungkan aspek material dan spiritual.

Kesimpulannya, konsep zakat dalam Islam adalah sangat menyeluruh melibatkan aspek kewangan, sosial dan spiritual. Ia bukan sahaja bertujuan untuk membantu golongan yang memerlukan tetapi juga sebagai mekanisme untuk mewujudkan keadilan sosial dan pembangunan mampan. Oleh itu, zakat memiliki potensi besar untuk menyokong pelbagai inisiatif yang membawa manfaat kepada masyarakat, termasuk usaha-usaha kelestarian alam sekitar.

Kelestarian Alam Sekitar dalam Islam

Kelestarian alam sekitar adalah salah satu elemen penting dalam ajaran Islam yang berasaskan prinsip keseimbangan dan tanggungjawab manusia sebagai khalifah di bumi. Al-Qur'an secara konsisten menyeru umat manusia untuk menjaga hubungan harmoni dengan alam sekitar dan milarang eksloitasi yang berlebihan. Dalam Surah Ar-Rum (30:41), Allah memberi amaran bahawa kerosakan di muka bumi adalah akibat perbuatan

¹⁴ Al-Qaradawi, Yusuf. *Fiqh Al-Zakah: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah*. The Other Press, 2011.

¹⁵ Chapra, M. Umer. *Towards a just monetary system*. Vol. 8. International Institute of Islamic Thought (IIIT), 1985.

¹⁶ Khaldun, Ibn. "The Muqaddimah: An introduction to history." *The Anthropology of Climate Change: An Historical Reader* (2014): 55-66.

¹⁷ Abdul Rahman, Azhar, Mohd Azlan Yahya, and Mohd Herry Mohd Nasir. "Islamic norms for stock screening: A comparison between the Kuala Lumpur stock exchange Islamic index and the dow jones Islamic market index." *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management* 3, no. 3 (2010): 228-240.

¹⁸ Al-Jawziyyah, Ibn al-Qayyim, and Shams al-Din. *"Kitab al-Ruh."* Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah (1999).

manusia sendiri, menekankan keperluan menjaga kelestarian alam sebagai amanah dari Allah.¹⁹

Islam menetapkan bahawa setiap makhluk di bumi, termasuk tumbuhan dan haiwan mempunyai hak untuk wujud dan hidup dalam keseimbangan ekosistem. Al-Syatibi menekankan bahawa tujuan syariah merangkumi pemeliharaan alam sekitar kerana ia adalah asas kepada kelangsungan kehidupan manusia.²⁰ Pandangan ini sejajar dengan konsep *fiqh Al-bi'ah* yang mengintegrasikan prinsip perundangan Islam dalam pemeliharaan ekosistem.

Prinsip utama kelestarian alam dalam Islam ialah *mizan* (keseimbangan) yang ditegaskan dalam Surah Ar-Rahman (55:7-9). Prinsip ini mengajarkan manusia untuk tidak melampaui batas dalam penggunaan sumber alam. Yusuf Al-Qaradawi menjelaskan bahawa segala tindakan yang merosakkan keseimbangan alam adalah bertentangan dengan syariah.²¹ Oleh itu, kelestarian bukanlah sekadar pilihan, tetapi ia menjadi kewajipan agama.

Konsep khalifah juga menggariskan tanggungjawab manusia terhadap pemeliharaan alam. Ibn Ashur menyatakan bahawa manusia bertanggungjawab memastikan bumi kekal produktif untuk generasi masa depan.²² Ini menuntut pendekatan yang bijak dalam pengurusan sumber semula jadi seperti air, tanah dan udara yang merupakan keperluan asas kehidupan.

Selain itu, Islam juga menekankan prinsip *la darar wa la dirar* (tiada kemudarat dan tidak mendatangkan kemudarat) sebagai asas dalam menjaga hubungan dengan alam sekitar. Prinsip ini yang dinyatakan dalam hadis Nabi Muhammad SAW memberi panduan untuk mengelakkan eksplorasi berlebihan terhadap alam yang boleh membawa kepada kemasuhan ekosistem.²³ Prinsip ini relevan dalam menangani cabaran moden seperti perubahan iklim dan pencemaran.

Salah satu ciri unik ajaran Islam ialah larangan pembaziran (*israf*) dalam penggunaan sumber. Al-Qur'an dalam Surah Al-A'raf (7:31) melarang pembaziran sambil mengingatkan bahawa Allah tidak menyukai mereka yang melampaui batas. Imam Al-Ghazali menyatakan bahawa pembaziran adalah satu bentuk pengkhianatan terhadap amanah Allah.²⁴ Larangan ini menyokong amalan kelestarian melalui penggunaan sumber secara bijaksana.

Islam juga menyokong aktiviti pemeliharaan alam sekitar seperti penanaman pokok dan pemuliharaan sumber air. Dalam sebuah hadis yang diriwayatkan oleh Anas bin Malik, Nabi Muhammad SAW bersabda bahawa menanam pokok adalah satu amalan yang diberkati walaupun dunia hampir kiamat.²⁵ Hadis ini menunjukkan komitmen Islam terhadap tindakan proaktif dalam pemeliharaan alam.

Fiqh Islam turut memberikan panduan yang jelas tentang pengurusan sisa dan pencemaran. Menurut Ibn Qayyim, Islam menganggap pencemaran sebagai bentuk kerosakan (*fasad*) yang perlu dielakkan. Beliau menekankan bahawa menjaga kebersihan persekitaran adalah sebahagian daripada ibadah sejajar dengan prinsip kebersihan dalam

¹⁹ Taib, Maryam, and Roslan Chin. "Ketamakan manusia berkuasa dalam novel Nabatah karya Mohd. Khairy Haji Halimi." Rumpun Jurnal Persuratan Melayu 10, no. 1 (2022): 73-86.

²⁰ Al-Syatibi, Abu Ishak. "Al-Muawafaqat fi Ushul al-Ahkam." Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, t. th (2006).

²¹ Al-Qaradawi, Yusuf. "Al-Halal wal Haram fi'l Islam." Trans. Kamal El-Helbawy, M. Moinuddin Suiddiqi, and Syed Shukry (Reviewed by Ahmad Zaki Hammad), The Lawful and the Prohibited in Islam (1960).

²² Ashur, Muhammad al-Tahir Ibn. Ibn Ashur: Treatise on Maqāṣid Al-Aḥari‘ah. International Institute of Islamic Thought, 2006.

²³ Kamali, Mohammad Hashim. "Methodological issues in Islamic jurisprudence." Arab LQ 11 (1996): 3.

²⁴ Al-Ghazali, Abu Hamid Muhammad. Ihya Ulum al-Din. Beirut: Dar al-Qalam, n.d.

²⁵ Al-Bukhari, Abu Abdillah Muhammad bin Ismail. Sahih Al-Bukhari. 1978.

Islam.²⁶ Ini membuka landasan kepada usaha pada zaman moden untuk menangani isu pencemaran.

Pemeliharaan sumber air adalah satu lagi aspek penting dalam kelestarian alam. Islam melihat air sebagai sumber kehidupan yang mesti dikongsi secara adil. Al-Qaradawi menyatakan bahawa penggunaan air mesti mengutamakan keperluan asas dan mengelakkan pembaziran.²⁷ Panduan ini relevan dalam konteks kekurangan air global yang semakin kritikal.

Islam juga memberikan perhatian kepada kesejahteraan haiwan dan tumbuhan. Dalam sebuah hadis, Nabi Muhammad SAW menegaskan bahawa penyeksaan terhadap haiwan adalah dilarang malah memberi air kepada haiwan yang dahaga dianggap sebagai amalan yang diberkati.²⁸ Pandangan ini menunjukkan bahawa kelestarian alam melibatkan semua makhluk Allah bukan hanya manusia.

Konsep kelestarian dalam Islam juga berkait rapat dengan prinsip keadilan sosial. Al-Mawardi menyatakan bahawa keadilan terhadap manusia, haiwan dan alam sekitar adalah asas kepada kelangsungan masyarakat.²⁹ Prinsip ini relevan dalam konteks perubahan iklim di mana kesan terbesar sering dirasai oleh komuniti yang paling terdedah.

Kesimpulannya, Islam menawarkan kerangka etika yang kukuh untuk kelestarian alam sekitar. Menerusi rangkuman prinsip seperti keseimbangan, larangan pembaziran dan tanggungjawab sebagai khalifah, Islam menyediakan panduan yang jelas untuk menangani cabaran alam sekitar moden. Ini menjadikan ajaran Islam relevan untuk menyokong usaha global ke arah kelestarian.

ZAKAT HIJAU SEBAGAI PEMACU KELESTARIAN

Kajian ini menemui bahawa zakat mempunyai potensi besar untuk menjadi alat kewangan Islam dalam menyokong agenda kelestarian alam sekitar. Dalam konteks perubahan iklim, zakat boleh dimanfaatkan untuk mendukung amalan hijau seperti pemuliharaan sumber semula jadi, pembangunan tenaga boleh diperbaharui dan pendidikan kesedaran alam sekitar. Pada masa yang sama, penggunaannya mestilah selaras dengan prinsip syariah khususnya maqasid syariah yang menekankan keperluan memelihara kehidupan (*hifz Al-nafs*), harta (*hifz Al-mal*) dan alam sekitar sebagai sebahagian daripada tanggungjawab manusia sebagai khalifah.

Potensi Zakat dalam Mendukung Amalan Hijau

Zakat mempunyai potensi besar untuk menyokong amalan hijau sebagai sebahagian daripada pendekatan holistik untuk menangani isu kelestarian alam sekitar. Dalam konteks maqasid syariah, tujuan zakat adalah untuk menjaga keseimbangan sosial dan ekologi selaras dengan prinsip pemeliharaan kehidupan (*hifz Al-nafs*) dan harta (*hifz Al-mal*). Yusuf Al-Qaradawi menegaskan bahawa zakat adalah instrumen penting dalam membina masyarakat yang harmoni termasuk dalam hal menjaga kelestarian alam sekitar.³⁰

Sebahagian daripada potensi zakat ialah penggunaannya untuk menyokong pemuliharaan sumber semula jadi, seperti projek penanaman semula hutan dan

²⁶ Al-Jawziyyah, Ibn al-Qayyim, and Shams al-Din. "Kitab al-Ruh." Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah (1999).

²⁷ Al-Qaradawi, Yusuf. "Dawr al-qiyam wa-al-akhlaq fi al-iqtisad al-Islami." (1995).

²⁸ Muslim, Imam Abul-Husain. Sahih Muslim. Kube Publishing Limited, 2023.

²⁹ Al-Mawardi, Abī al-Ḥassan‘Alī, and Ibn Muḥammad. "Al-Āḥkām As-Sultāniyyah wa Al-Wilāyah Al-Dīniyyah." (1989).

³⁰ Al-Qaradawi, Yusuf. Fiqh Al-Zakāh: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah. The Other Press, 2011.

pemeliharaan biodiversiti. Al-Syatibi menyatakan bahawa maqasid syariah merangkumi pemeliharaan bumi sebagai aset yang mesti diwariskan kepada generasi akan datang.³¹ Menerusi penggunaan dana zakat untuk pemuliharaan alam, masyarakat dapat memastikan kelangsungan ekosistem untuk masa depan.

Zakat juga boleh digunakan untuk membiayai pembangunan tenaga boleh diperbaharui seperti tenaga solar dan angin. Menurut Yusoff dan Kamarudin (2014), Islam menyeru penggunaan teknologi yang mesra alam dan meminimumkan kesan buruk terhadap ekosistem. Ini sejajar dengan prinsip zakat yang mendorong pembangunan berdasarkan keperluan masyarakat dan kelestarian alam sekitar.

Dalam konteks pendidikan, zakat berpotensi menyokong program kesedaran alam sekitar terutamanya dalam kalangan komuniti asnaf. Ibn Khaldun menekankan kepentingan pendidikan untuk membangunkan masyarakat yang bertanggungjawab terhadap alam sekitar.³² Menerusi sokongan daripada perspektif pendidikan hijau, zakat dapat membantu membentuk generasi yang lebih prihatin terhadap isu kelestarian.

Zakat juga boleh digunakan untuk menyokong usaha pengurusan sisa dan kitar semula terutamanya di kawasan penduduk miskin. Dalam Surah Al-A'raf (7:31), Allah melarang pembaziran yang menunjukkan bahawa pengurusan sisa adalah sebahagian daripada tanggungjawab syariah. Imam Al-Ghazali turut menekankan pentingnya kebersihan dan pengurusan sumber yang bijak.³³

Selain itu, zakat boleh menjadi instrumen untuk membantu komuniti yang terjejas oleh perubahan iklim seperti mereka yang kehilangan tempat tinggal akibat bencana alam. Ibn Qayyim menyatakan bahawa Islam menekankan keperluan membantu golongan yang terkesan oleh musibah alam sebagai sebahagian daripada tanggungjawab sosial.³⁴ Ini menunjukkan bagaimana zakat boleh digunakan untuk menyokong pemuliharaan pasca-bencana.

Sektor pertanian juga boleh mendapat manfaat daripada zakat dengan menyokong amalan pertanian lestari. Zakat hasil pertanian boleh digunakan untuk membiayai teknik pertanian organik yang mengurangkan penggunaan bahan kimia berbahaya. Zakat juga boleh menjadi mekanisme untuk menyokong inovasi pertanian yang mesra alam dan memastikan kelangsungan hasil pertanian.³⁵

Dalam sektor air, zakat boleh digunakan untuk membangunkan infrastruktur bekalan air bersih, terutamanya di kawasan miskin. Air adalah sumber kehidupan yang penting dalam Islam dan penggunaannya mesti dikongsi secara adil.³⁶ Menerusi sokongan terhadap akses kepada air bersih, zakat dapat membantu mengurangkan kesan perubahan iklim terhadap sumber air.

Zakat juga berpotensi menyokong usaha penghutanan semula untuk mengurangkan pelepasan karbon. Menurut Kamali (2010), penghutanan semula sejajar dengan prinsip Islam untuk mencegah kerosakan (*fasad*) dan memulihkan keseimbangan ekosistem. Ini menunjukkan bagaimana zakat boleh menyumbang kepada usaha mitigasi perubahan iklim.

Satu lagi potensi zakat ialah membiayai pembangunan teknologi hijau, seperti

³¹ Al-Syatibi, Abu Ishak. "Al-Muawafaqat fi Ushul al-Ahkam." Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, t. th (2006).

³² Khaldun, Ibn. "The Muqaddimah: An introduction to history." The Anthropology of Climate Change: An Historical Reader (2014): 55-66.

³³ Al-Ghazali, Abu Hamid Muhammad. *Ihya Ulum al-Din*. Beirut: Dar al-Qalam, n.d..

³⁴ Al-Jawziyyah, Ibn al-Qayyim, and Shams al-Din. "Kitab al-Ruh." Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah (1999).

³⁵ Mohamed, Muhammad Izzat, and Muhammad Hakimi Mohd Shafai. "Peranan pentadbiran zakat, infaq, sedekah dan wakaf dalam sekuriti makanan di kalangan golongan rentan ketika krisis." *Jurnal Dunia Pengurusan* 3, no. 4 (2021): 37-55.

³⁶ Al-Qaradawi, Yusuf. "Al-Halal wal Haram fi'l Islam." Trans. Kamal El-Helbawy, M. Moinuddin Suiddiqui, and Syed Shukry (Reviewed by Ahmad Zaki Hammad), *The Lawful and the Prohibited in Islam* (1960).

inovasi dalam penyimpanan tenaga atau bahan mesra alam. Ibn Ashur menekankan bahawa syariah menggalakkan inovasi yang membawa manfaat kepada masyarakat tanpa merosakkan alam.³⁷ Oleh itu, zakat boleh digunakan untuk menyokong pembangunan teknologi hijau yang selaras dengan prinsip Islam.

Projek pemeliharaan tanah, seperti mencegah hakisan tanah dan penggurunan juga boleh mendapat sokongan melalui zakat. Al-Mawardi menyatakan bahawa pemeliharaan tanah adalah tanggungjawab kolektif masyarakat Islam.³⁸ Menerusi penggunaan dana zakat untuk pemeliharaan tanah, masyarakat dapat memastikan kestabilan ekosistem jangka panjang.

Zakat juga berpotensi digunakan untuk menyokong inisiatif karbon rendah, seperti menyediakan insentif untuk menggunakan kenderaan elektrik atau mengurangkan pelepasan industri. Islam menggalakkan penggunaan teknologi yang tidak memudaratkan alam sekitar selaras dengan nilai kelestarian.³⁹

Dalam konteks urbanisasi, zakat boleh menyokong pembangunan bandar lestari, termasuk penyediaan kawasan hijau awam dan sistem pengangkutan awam yang mesra alam. Yusuf Al-Qaradawi menekankan bahawa zakat mesti digunakan untuk meningkatkan kualiti hidup masyarakat secara keseluruhan.⁴⁰ Ini mencerminkan bagaimana zakat boleh menyumbang kepada pembangunan bandar yang lebih mampan.

Zakat juga boleh digunakan untuk menyokong projek pemuliharaan habitat untuk haiwan yang terancam, sejajar dengan hadis Nabi Muhammad SAW yang menekankan kesejahteraan semua makhluk.⁴¹ Menerusi perlindungan habitat, zakat dapat membantu mengekalkan biodiversiti dan keseimbangan ekologi.

Kesimpulannya, zakat menawarkan pelbagai potensi untuk menyokong amalan hijau melalui pemuliharaan alam sekitar, pendidikan dan pembangunan teknologi lestari. Menerusi penggunaannya yang dipastikan selaras dengan prinsip maqasid syariah, zakat boleh menjadi instrumen yang sangat efektif dalam menyokong agenda kelestarian alam sekitar secara menyeluruh.

Kesesuaian dengan Prinsip Syariah

Penggunaan dana zakat untuk mendukung amalan hijau adalah selaras dengan prinsip-prinsip syariah, terutamanya maqasid syariah yang menekankan kesejahteraan manusia dan alam sekitar. Prinsip ini bertujuan untuk menjaga keadilan, keseimbangan dan kemaslahatan dalam segala aspek kehidupan manusia. Yusuf Al-Qaradawi menyatakan bahawa zakat adalah instrumen fleksibel yang boleh digunakan untuk memenuhi keperluan semasa termasuk keperluan kelestarian alam.⁴²

Prinsip pertama maqasid syariah ialah *hifz Al-nafs* (memelihara nyawa) yang menuntut usaha untuk melindungi kehidupan manusia daripada bahaya. Dalam konteks ini, amalan hijau yang disokong oleh zakat membantu mencegah kemusnahan alam sekitar yang secara langsung memberi kesan kepada kelangsungan hidup manusia.⁴³ Oleh

³⁷ Ashur, Muhammad al-Tahir Ibn. Ibn Ashur: Treatise on Maqāṣid Al-Aḥari‘ah. International Institute of Islamic Thought, 2006.

³⁸ Al-Mawardī, Abī al-Ḥassan‘Alī, and Ibn Muḥammad. "Al-Āḥkām As-Sultāniyyah wa Al-Wilāyah Al-Dīniyyah." (1989).

³⁹ Arsal, Muhammad Ilhamuddin. "Mentafsir Kekayaan Bumi: Analisis Perundungan Islam Terhadap Pengekstrakan Minyak Dan Etika Alam Sekitar." Journal of Law and Governance 6, no. 1 (2024): 1-16.

⁴⁰ Al-Qaradawi, Yusuf. Fiqh Al-Zakāh: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah. The Other Press, 2011.

⁴¹ Muslim, Imam Abul-Husain. Sahih Muslim. Kube Publishing Limited, 2023.

⁴² Al-Qaradawi, Yusuf. Fiqh Al-Zakāh: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah. The Other Press, 2011.

⁴³ Azwar, Azwar. "The Role of Islamic Philanthropy in Green Economy Development: Case in Indonesia."

itu, penggunaan zakat untuk tujuan ini adalah wajar dan diperlukan.

Prinsip kedua ialah *hifz Al-mal* (memelihara harta). Islam menggalakkan pemeliharaan sumber alam kerana ia adalah sebahagian daripada harta yang dikurniakan oleh Allah untuk kegunaan manusia. Ibn Ashur menegaskan bahawa penjagaan sumber alam adalah tanggungjawab manusia untuk memastikan kesejahteraan generasi masa depan.⁴⁴ Zakat boleh digunakan untuk menyokong projek pemeliharaan sumber sebagai langkah memelihara harta awam.

Konsep *mizan* (keseimbangan) yang ditekankan dalam Al-Qur'an juga mendukung penggunaan zakat untuk amalan hijau. Dalam Surah Ar-Rahman (55:7-9), Allah menyeru manusia untuk menjaga keseimbangan di muka bumi. Al-Syatibi menekankan bahawa maqasid syariah menuntut manusia menjaga keseimbangan dalam segala tindakan mereka termasuk dalam interaksi dengan alam sekitar.⁴⁵

Islam juga melarang kemusnahan (*fasad*) terhadap alam sekitar yang dianggap sebagai satu dosa besar. Tambahan lagi, tindakan merosakkan ekosistem seperti pencemaran dan pembalakan haram dilihat sebagai amalan yang bertentangan dengan prinsip syariah.⁴⁶ Dalam konteks ini, penggunaan zakat untuk menyokong amalan hijau adalah langkah proaktif untuk mencegah *fasad* dan memulihkan keseimbangan alam.

Prinsip *la darar wa la dirar* (tidak membawa kemudarat dan tidak menerima kemudarat) turut menyokong inisiatif hijau melalui zakat. Prinsip ini memberi panduan bahawa sebarang aktiviti manusia mesti dielakkan daripada mendatangkan kerosakan kepada alam sekitar atau masyarakat. Zakat yang disalurkan untuk pengurusan sisa atau tenaga boleh diperbaharui adalah contoh kesesuaian dengan prinsip ini.⁴⁷

Penggunaan zakat untuk pendidikan kesedaran hijau juga sesuai dengan maqasid syariah. Ibn Khaldun menekankan bahawa pendidikan adalah asas kepada pembangunan masyarakat yang harmoni dan bertanggungjawab.⁴⁸ Pendidikan hijau yang dibiayai melalui zakat dapat meningkatkan kesedaran komuniti tentang pentingnya kelestarian alam.

Hadis Nabi Muhammad SAW yang menyeru penanaman pokok walaupun dunia hampir kiamat menunjukkan kesesuaian amalan hijau dengan prinsip syariah. Al-Bukhari meriwayatkan bahawa tindakan proaktif seperti ini adalah sebahagian daripada tanggungjawab manusia sebagai khalifah.⁴⁹ Jadi, dana zakat sepatutnya boleh digunakan untuk menyokong usaha penghijauan sebagai manifestasi prinsip syariah.

Zakat juga boleh menyokong usaha mitigasi bencana alam yang berpunca daripada perubahan iklim. Ibn Qayyim menekankan bahawa membantu mereka yang terjejas oleh bencana adalah kewajipan syariah yang menekankan kepentingan kasih sayang dan kebijakan sosial.⁵⁰ Oleh itu, penggunaan zakat untuk membantu mangsa perubahan iklim merupakan satu tindakan yang sah dan sesuai.

Prinsip keadilan (*adalah*) dalam Islam turut menyokong agihan zakat kepada

---

International Journal of Islamic Economics and Finance Research 6, no. 2 December (2023): 40-55.

⁴⁴ Ashur, Muhammad al-Tahir Ibn. Ibn Ashur: Treatise on Maqāṣid Al-Aḥari‘ah. International Institute of Islamic Thought, 2006.

⁴⁵ Al-Syatibi, Abu Ishak. "Al-Muwaafaqat fi Ushul al-Ahkam." Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, t. th (2006).

⁴⁶ Adenan, Faezy, Nurul Hanani Fadzil, Al-Awsa Ab Latif, Muhammad Hamizan Ab Hamid, Mohd Izzat Amsyar Mohd Arif, and Muhammad Syahrul Deen Ahmad Rosli. "Dharuriyat al-Khams And Its Relation To The Protection Of The Environment: Dharuriyat al-Khams Dan Hubungannya Dengan Menjaga Alam Sekitar." *al-Qanatir: International Journal of Islamic Studies* 30, no. 2 (2023): 38-47.

⁴⁷ Al-Ghazali, Abu Hamid Muhammad. *Ihya Ulum al-Din*. Beirut: Dar al-Qalam, n.d.

⁴⁸ Khaldun, Ibn. "The Muqaddimah: An introduction to history." *The Anthropology of Climate Change: An Historical Reader* (2014): 55-66.

⁴⁹ Al-Bukhari, Abu Abdillah Muhammad bin Ismail. *Sahih Al-Bukhari*. 1978.

⁵⁰ Al-Jawziyyah, Ibn al-Qayyim, and Shams al-Din. "Kitab al-Ruh." Beirut: Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah (1999).

projek kelestarian yang memberi manfaat kepada semua golongan termasuk asnaf. Al-Mawardi menegaskan bahawa keadilan sosial adalah asas kepada kestabilan masyarakat.⁵¹ Oleh itu, inisiatif hijau yang membawa manfaat kolektif memenuhi prinsip keadilan ini.

Kesesuaian penggunaan zakat untuk amalan hijau juga diperkuatkan oleh prinsip amanah. Alam sekitar adalah amanah daripada Allah dan manusia bertanggungjawab untuk menjaganya. Yusuf Al-Qaradawi menekankan bahawa syariah membenarkan inovasi dalam penggunaan zakat selagi ia tidak bertentangan dengan maqasid.⁵²

Konsep ihsan (*kesempurnaan dalam perbuatan*) juga relevan dalam konteks amalan hijau. Islam menggalakkan umatnya melakukan kebaikan secara holistik termasuk dalam menjaga alam sekitar. Tambahan lagi, penggunaan zakat untuk melaksanakan inisiatif hijau adalah contoh ihsan yang memberi manfaat kepada masyarakat dan alam sekitar.⁵³

Prinsip kelestarian dalam Islam adalah sebahagian daripada tanggungjawab manusia sebagai khalifah. Kelestarian bukan sahaja berkait dengan ekologi tetapi juga melibatkan pembangunan sosial dan ekonomi. Oleh itu, penggunaan zakat untuk menyokong agenda hijau adalah selaras dengan prinsip khalifah.⁵⁴

Akhir sekali, prinsip *maslahah* (kemaslahatan umum) adalah teras kepada maqasid syariah. Zakat yang digunakan untuk menyokong projek kelestarian alam memenuhi objektif ini kerana ia memberi manfaat kepada masyarakat keseluruhan. Ibn Ashur menyatakan bahawa segala tindakan dalam Islam mesti membawa kepada kemaslahatan dan menolak kemudaratan.⁵⁵

Kesimpulannya, penggunaan zakat untuk mendukung amalan hijau adalah sangat sesuai dengan prinsip syariah. Menerusi integrasi maqasid syariah, zakat boleh menjadi instrumen yang efektif dalam menyokong kelestarian alam dan pembangunan mampan sejajar dengan ajaran Islam.

ZAKAT HIJAU: DARI AMANAH KEPADA TINDAKAN

Penggunaan zakat untuk menyokong amalan hijau bukan sahaja relevan dengan cabaran perubahan iklim tetapi juga menunjukkan bagaimana prinsip syariah dapat diterapkan secara dinamik dalam konteks semasa. Islam sebagai sistem yang holistik, mengintegrasikan keadilan sosial dan ekologi dan zakat menawarkan instrumen praktikal untuk mencapai matlamat ini.

Pertama, salah satu kelebihan utama zakat hijau ialah potensinya untuk memberikan manfaat langsung kepada komuniti miskin dan rentan. Mereka sering menjadi golongan pertama yang terjejas oleh kesan perubahan iklim seperti banjir, kemarau dan kekurangan sumber asas. Menerusi sokongan projek kelestarian melalui zakat, komuniti ini dapat dibantu untuk membina daya tahan terhadap perubahan iklim.⁵⁶

⁵¹ Al-Mawārdī, Abī al-Ḥassan‘Alī, and Ibn Muḥammad. "Al-Aḥkām As-Sultāniyyah wa Al-Wilāyah Al-Dīniyyah." (1989).

⁵² Al-Qaradawi, Yusuf. *Fiqh Al-Zakāh: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah*. The Other Press, 2011.

⁵³ Mustafar, Farrah Wahida, Mohamad Haiqal Danial Hamdan, Norfadzilah Jusoh, and Shamsilawati Mustafar. "Penjagaan Alam Sekitar Menurut Maqasid Syariah Dan Undang-Undang." *Journal of Law and Governance* 3, no. 1 (2020): 96-112.

⁵⁴ Razak, Hakimah, and Pusat Pengajian Pembangunan Sosial dan Ekonomi. "Pengurusan Sumber Pantai Berasaskan Komuniti di Pantai Timur Semenanjung Malaysia: Satu sorotan literatur." *Forest Ecology and Management* 115, no. 2 (2015): 101-111.

⁵⁵ Ashur, Muhammad al-Tahir Ibn. Ibn Ashur: Treatise on Maqāṣid Al-Aḥari‘ah. International Institute of Islamic Thought, 2006.

⁵⁶ Al-Qaradawi, Yusuf. *Fiqh Al-Zakāh: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah*. The Other Press, 2011.

Kedua, zakat hijau selaras dengan maqasid syariah kerana ia menyumbang kepada kesejahteraan umum (*maslahah ammah*). Pelaksanaan projek seperti penanaman semula hutan, tenaga boleh diperbaharui dan pengurusan sisa memberikan manfaat kepada seluruh masyarakat tanpa mengira latar belakang agama atau sosioekonomi mereka. Prinsip *maslahah* ini menjadikan zakat hijau lebih inklusif dan relevan dalam menangani isu global.⁵⁷

Ketiga, zakat hijau juga menggalakkan keadilan merentasi generasi. Menerusi sokongan pemeliharaan sumber semula jadi dan projek kelestarian, zakat membantu memastikan bahawa generasi akan datang dapat menikmati sumber yang mencukupi dan ekosistem yang sihat. Ini sejajar dengan tanggungjawab khalifah yang ditekankan dalam Al-Qur'an.⁵⁸

Namun, cabaran utama dalam melaksanakan zakat hijau ialah persepsi konservatif terhadap kategori penerima zakat (*asnaf*). Ramai berpendapat bahawa zakat hanya boleh diberikan kepada individu dan bukan untuk tujuan ekologi. Bagaimanapun, ulama' seperti Al-Qaradawi menegaskan bahawa dana zakat boleh digunakan untuk projek awam yang membawa manfaat langsung kepada komuniti *asnaf* seperti projek pemuliharaan tanah dan pembangunan pertanian lestari.⁵⁹

Kemudian, institusi zakat juga memerlukan struktur pengurusan yang lebih strategik untuk melaksanakan projek kelestarian. Pengumpulan dan pengagihan dana zakat untuk tujuan hijau memerlukan pemahaman yang mendalam tentang keperluan ekologi dan teknikal. Kerjasama dengan pakar alam sekitar dan organisasi kelestarian adalah penting untuk memastikan keberkesanan projek sebegini.⁶⁰

Tambahan lagi, pendidikan dan kesedaran tentang zakat hijau perlu dipertingkatkan. Pada zaman kini, masih ramai umat Islam tidak menyedari potensi zakat dalam menyokong usaha kelestarian. Kempen kesedaran awam dan latihan untuk pegawai zakat boleh membantu mengubah pandangan konservatif dan mendorong sokongan kepada projek hijau.⁶¹

Selain itu, isu ketelusan dan akauntabiliti juga menjadi cabaran penting. Pelaksanaan zakat hijau memerlukan pemantauan yang ketat untuk memastikan dana digunakan secara optimum dan membawa impak yang diharapkan. Sistem laporan berkala dan audit kewangan harus diwujudkan untuk meningkatkan keyakinan masyarakat terhadap inisiatif sebegini.⁶²

Zakat hijau juga berpotensi menjadi model untuk sistem kewangan Islam yang lebih mesra alam. Menerusi penggunaan dana zakat untuk pelaburan dalam teknologi hijau seperti tenaga solar atau pertanian organik, institusi zakat dapat menjadi pelopor dalam menggalakkan amalan ekonomi yang mampan.⁶³

⁵⁷ Ashur, Muhammad al-Tahir Ibn. Ibn Ashur: Treatise on Maqāṣid Al-Aḥari‘ah. International Institute of Islamic Thought, 2006.

⁵⁸ Rohana, Noor Aziera Mohamad. "Etika dan Tanggungjawab Khalifah dalam Pengurusan Laut Menurut Perspektif Al-Quran: Ethics and Responsibilities of Caliphs in Sea Management According to Al-Quran's Perspective." Jurnal Pengajian Islam (2022): 235-256.

⁵⁹ Al-Qaradawi, Yusuf. Fiqh Al-Zakāh: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah. The Other Press, 2011.

⁶⁰ Hussin, Hanizam, Marziana Yaacob, and Mohd Zull Ihsan Mohd Muslim. "Polytechnic and Social Responsibility (PSR) dalam Pemuliharaan Ekosistem di Pantai Pasir Jambak, Padang, Indonesia." Jurnal Pengajian Umum/Journal of General Studies 4, no. 2 (2024): 31-41.

⁶¹ Khaldun, Ibn. "The Muqaddimah: An introduction to history." The Anthropology of Climate Change: An Historical Reader (2014): 55-66.

⁶² Al-Mawardi, Abī al-Ḥassan‘Alī, and Ibn Muhammad. "Al-Āḥkām As-Sultāniyyah wa Al-Wilāyah Al-Dīniyyah." (1989).

⁶³ Al-Jawziyyah, Ibn al-Qayyim, and Shams al-Din. "Kitab al-Ruh." Beirut: Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah (1999).

Dari sudut politik dan juga dasar, sokongan kerajaan dan dasar awam adalah penting untuk memperkasakan zakat hijau. Insentif cukai atau kerjasama dengan institusi zakat boleh menjadi pemangkin untuk meningkatkan keberkesanan projek hijau yang dibiayai melalui zakat.⁶⁴

Akhir sekali, zakat hijau menawarkan peluang untuk memperluas kefahaman umat Islam tentang peranan zakat sebagai instrumen pembangunan. Menerusi integrasi nilai spiritual dan praktikal, zakat hijau boleh menjadi simbol komitmen Islam terhadap keadilan sosial dan kelestarian alam sekitar seterusnya memberikan sumbangan bermakna kepada usaha global menangani perubahan iklim.

KESIMPULAN

Zakat sebagai salah satu rukun Islam yang utama, memiliki potensi luar biasa untuk menyumbang kepada usaha kelestarian alam sekitar melalui pendekatan yang berlandaskan syariah. Dalam konteks perubahan iklim yang semakin kritikal, zakat dapat dimanfaatkan untuk menyokong inisiatif hijau seperti pemuliharaan sumber semula jadi, pendidikan kesedaran ekologi dan pembangunan teknologi mesra alam. Pendekatan ini selaras dengan maqasid syariah, terutamanya prinsip *hifz Al-nafs* dan *hifz Al-mal* yang menekankan pemeliharaan kehidupan dan harta benda bagi kesejahteraan generasi masa depan. Selain itu, zakat hijau bukan sahaja relevan dalam konteks agama tetapi juga dalam usaha global untuk mencapai Matlamat Pembangunan Lestari (SDGs). Cabaran utama pelaksanaan zakat hijau terletak pada persepsi tradisional terhadap kategori penerima zakat (*asnaf*), keperluan struktur pengurusan yang lebih cekap dan peningkatan kesedaran awam. Namun, menerusi sokongan institusi zakat, dasar awam yang progresif dan kerjasama dengan pihak berkepentingan seperti pakar ekologi dan organisasi kelestarian, cabaran ini pasti dapat diatasi. Dalam jangka panjang, zakat hijau dapat menjadi model inovatif dalam sistem kewangan Islam yang mengintegrasikan nilai-nilai spiritual, sosial dan ekologi, menjadikan Islam sebagai penyumbang signifikan kepada usaha menangani krisis perubahan iklim global. Oleh itu, kajian ini menggesa lebih banyak kajian dan perbincangan tentang pelaksanaan zakat hijau dalam konteks tempatan dan global, untuk memastikan ia dapat membawa impak positif yang besar kepada masyarakat dan alam sekitar. Menerusi pendekatan yang strategik, zakat boleh berfungsi bukan sahaja sebagai mekanisme kewangan untuk membantu golongan rentan tetapi juga sebagai alat untuk mempromosikan keadilan sosial dan kelestarian ekologi sejajar dengan tanggungjawab manusia sebagai khalifah di bumi.

⁶⁴ Mohamed, Muhammad Izzat, and Muhammad Hakimi Mohd Shafai. "Peranan pentadbiran zakat, infaq, sedekah dan wakaf dalam sekuriti makanan di kalangan golongan rentan ketika krisis." Jurnal Dunia Pengurusan 3, no. 4 (2021): 37-55.

RUJUKAN

- Abdul Rahman, Azhar, Mohd Azlan Yahya, and Mohd Herry Mohd Nasir. "Islamic norms for stock screening: A comparison between the Kuala Lumpur stock exchange Islamic index and the dow jones Islamic market index." *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management* 3, no. 3 (2010): 228-240.
- Adenan, Faezy, Nurul Hanani Fadzil, Al-Aswa Ab Latif, Muhammad Hamizan Ab Hamid, Mohd Izzat Amsyar Mohd Arif, and Muhammad Syahrul Deen Ahmad Rosli. "Dharuriyat al-Khams And Its Relation To The Protection Of The Environment: Dharuriyat al-Khams Dan Hubungannya Dengan Menjaga Alam Sekitar." *al-Qanatir: International Journal of Islamic Studies* 30, no. 2 (2023): 38-47.
- Al-Bukhari, Abu Abdillah Muhammad bin Ismail. *Sahih al-bukhari*. 1978.
- Al-Ghazali, Abu Hamid Muhammad. *Ihya Ulum al-Din*. Beirut: Dar al-Qalam, n.d.
- Al-Jawziyyah, Ibn al-Qayyim, and Shams al-Din. "Kitab al-Ruh." Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah (1999).
- Al-Mawardī, Abī al-Hassan‘Alī, and Ibn Muḥammad. "Al-Aḥkām As-Sultāniyyah wa Al-Wilāyah Al-Dīniyyah." (1989).
- Al-Qaradawi, Yusuf. "Al-Halal wal Haram fi'l Islam." Trans. Kamal El-Helbawy, M. Moinuddin Suiddiqui, and Syed Shukry (Reviewed by Ahmad Zaki Hammad), *The Lawful and the Prohibited in Islam* (1960).
- Al-Qaradawi, Yusuf. "Dawr al-qiyam wa-al-akhlaq fi al-iqtisad al-Islami." (1995).
- Al-Qaradawi, Yusuf. *Fiqh Al-Zakāh: A Comprehensive Study of Zakah Regulations and Philosophy in the Light of the Qur'an and Sunnah*. The Other Press, 2011.
- Al-Syatibi, Abu Ishak. "Al-Muawafaqat fi Ushul al-Ahkam." Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, t. th (2006).
- Al-Syatibi. (t.t). *Al-Muawafaqat fi Ushul al-Ahkam*. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiah.
- Arsad, Muhammad Ilhamuddin. "Mentafsir Kekayaan Bumi: Analisis Perundungan Islam Terhadap Pengekstrakan Minyak Dan Etika Alam Sekitar." *Journal of Law and Governance* 6, no. 1 (2024): 1-16.
- Ashur, Muhammad al-Tahir Ibn. Ibn Ashur: Treatise on Maqāṣid Al-Ahari‘ah. International Institute of Islamic Thought, 2006.
- Azwar, Azwar. "The Role of Islamic Philanthropy in Green Economy Development: Case in Indonesia." *International Journal of Islamic Economics and Finance Research* 6, no. 2 December (2023): 40-55.
- Chapra, M. Umer. Towards a just monetary system. Vol. 8. International Institute of Islamic Thought (IIIT), 1985.
- Hussin, Hanizam, Marziana Yaacob, and Mohd Zull Ihsan Mohd Muslim. "Polytechnic and Social Responsibility (PSR) dalam Pemuliharaan Ekosistem di Pantai Pasir Jambak, Padang, Indonesia." *Jurnal Pengajian Umum/Journal of General Studies* 4, no. 2 (2024): 31-41.
- Kamali, Mohammad Hashim. "Methodological issues in Islamic jurisprudence." *Arab LQ* 11 (1996): 3.
- Kasim, Mohamad Uda. *Zakat: teori, kutipan dan agihan*. Utusan Publications, 2004.
- Khaldun, Ibn. "The Muqaddimah: An introduction to history." *The Anthropology of Climate Change: An Historical Reader* (2014): 55-66.
- Mohamed, Muhammad Izzat, and Muhammad Hakimi Mohd Shafiai. "Peranan pentadbiran zakat, infaq, sedekah dan wakaf dalam sekuriti makanan di kalangan golongan rentan ketika krisis." *Jurnal Dunia Pengurusan* 3, no. 4 (2021): 37-55.
- Muslim, Imam Abul-Husain. *Sahih Muslim*. Kube Publishing Limited, 2023.
- Mustafar, Farrah Wahida, Mohamad Haiqal Danial Hamdan, Norfadzilah Jusoh, and Shamsilawati Mustafar. "Penjagaan Alam Sekitar Menurut Maqasid Syariah Dan

- Undang-Undang." *Journal of Law and Governance* 3, no. 1 (2020): 96-112.
- Osman, Mohd Farihal, Mohammad Haji Alias, and Azzerol Effendy Abdul Kadir. "Meningkatkan keberdayaan Baitulmal dalam menangani permasalahan sosioekonomi umat Islam." *Jurnal Pengurusan JAWHAR* 11, no. 1 (2017): 88-109.
- Razak, Hakimah & Pusat Pengajian Pembangunan Sosial dan Ekonomi. (2015). Pengurusan Sumber Pantai Berasaskan Komuniti di Pantai Timur Semenanjung Malaysia: Satu sorotan literatur. *Forest Ecology and Management*, 115(2), 101-111.
- Razak, Hakimah, and Pusat Pengajian Pembangunan Sosial dan Ekonomi. "Pengurusan Sumber Pantai Berasaskan Komuniti di Pantai Timur Semenanjung Malaysia: Satu sorotan literatur." *Forest Ecology and Management* 115, no. 2 (2015): 101-111.
- Rohana, Noor Aziera Mohamad. "Etika dan Tanggungjawab Khalifah dalam Pengurusan Laut Menurut Perspektif Al-Quran: Ethics and Responsibilities of Caliphs in Sea Management According to Al-Quran's Perspective." *Jurnal Pengajian Islam* (2022): 235-256.
- Taib, Maryam, and Roslan Chin. "Ketamakan manusia berkuasa dalam novel Nabatah karya Mohd. Khairy Haji Halimi." *Rumpun Jurnal Persuratan Melayu* 10, no. 1 (2022): 73-86.
- Yusoff, Mohd Nazaruddin & Kamarudin Mohd Nor. (2014). *Pemanasan Global dan Pembangunan Lestari Alam Bina*: UUM Press. UUM Press.